

Bloeiende
Bloemenvakbond
UHisPAWU

Verbeteringen in
kledingfabrieken
Indonesië

Aanpak misstanden op
grote bouwplaatsen

MONDIAAL FNV: WAT WE DOEN EN WAAROM

Mondiaal FNV is de organisatie voor internationale solidariteit en ondersteuning verbonden aan Nederlands grootste vakbond, de FNV. We geloven dat iedereen het recht heeft op een leefbaar loon, sociale zekerheid, goede werkomstandigheden en collectief onderhandelen. In andere woorden, recht op eerlijk werk. We willen dat voorspoed op een eerlijke manier tot stand komt en niet door uitbuiting op een andere plek in de wereld.

Wij steunen daarom vakbonden over de hele wereld. Waarom? Omdat juist vakbonden werk en leven aan de basis kunnen verbeteren voor vele mensen. We versterken de capaciteit van onze partners, voeren invloedrijke lobby en verbinden lokale vakbonden met de internationale vakbeweging. Onze focus is op wereldwijde productieketens van kleding, agricultuur en palmolie.

Coverfoto

Mondiaal FNV werkt al tien jaar samen met UHISPAWU, vakbond in de bloemensector in Oeganda. Samen hebben we gebouwd aan professionaliteit, vertrouwen en sociale dialoog, waardoor er broodnodige verbeteringen in de arbeidsomstandigheden kwamen. UHISPAWU is nu een sterke sociale partner voor haar leden en voor werkgevers.
Foto: Jan Banning

BESTE LEZER,

“Onlangs beseftte ik opeens hoeveel er voor ons is veranderd”

Dat zegt Janepher Nassali, vakbondsleider in de Oegandese bloemensector, met wie we al meer dan tien jaar samenwerken. Ze begon als lid van een piepjong, onervaren bestuur van de bloemenvakbond UHISPAWU. Nu is zij een sterke partner voor werknemers én werkgevers. Samen met de vakbond heeft ze veel verbeteringen bereikt in de arbeidsomstandigheden in de bloemenbedrijven. Haar verhaal lees je in dit Mondiaal Verhaal.

Janepher verwoordt precies het effect van ons werk: verandering gebeurt niet van de ene op de andere dag – maar stap voor stap, door mensen en organisaties die volhouden. En dat zie je niet alleen in Oeganda.

DAVID TEGEN GOLIATH

Lees bijvoorbeeld over de kracht van vrouwen in kledingfabrieken in Indonesië, die stapje voor stapje hun positie verbeteren – in de fabriek en in de vakbond. Of lees het ‘David tegen Goliath’-achtige verhaal over hoe we samen met vakbonden in de bouw grote internationale financiële instellingen hebben kunnen bewegen om arbeidsrechten te respecteren in hun financiering van megaprojecten in Afrika en Azië. Het is een proces van de lange adem, maar het levert uiteindelijk tastbare verbeteringen op, zoals een schaduwplek voor bouwvakkers die in 50 graden moeten werken, of een fatsoenlijke maaltijd voor hen zonder maden erin (ja, écht!).

MIDDEN IN HET TEAM

Als lid van het Stichtingsbestuur Mondiaal FNV ben ik tijdelijk in de functie van directeur van Mondiaal FNV gestapt. Als bestuurslid werk je vooral aan de grote lijnen. Nu, als interim-directeur, sta ik midden in het team en zie ik van dichtbij hoe we met ons werk verbeteringen realiseren, in de levens van mensen zoals Janepher en in sectoren waar werknemers het vaak tegen enorme belangen opnemen. Dat is inspirerend en bevestigt voor mij hoe waardevol dit werk is.

STEUN ONS!

Binnenkort geef ik het stokje over aan een nieuwe directeur. Maar het is geen afscheid: ik blijf als lid van het bestuur betrokken bij Mondiaal FNV. Ook wij hebben bezuinigingen geïncasseerd en moeten alle zeilen bijzetten om dit werk voort te zetten. Daarom nodig ik je van harte uit om ons te ondersteunen. Hoe? Kijk op pagina 22.

Marieke Manschot
Directeur ad-interim
Mondiaal FNV

VAN CRISIS NAAR BLOEI

10 JAAR BLOEMENVAKBOND UHISPAWU IN OEGANDA

Tien jaar geleden verkeerde de Oegandese bloemenvakbond UHISPAWU in crisis. Werkgevers en werknemers vertrouwden elkaar nauwelijks nog. In de sector zijn Nederlandse tuinbouwbedrijven actief en de Nederlandse ambassade in Kampala vroeg de FNV om te bemiddelen. Met coaching, training en nieuw jong leiderschap groeide de bond uit tot een sterke sociale partner. In dit artikel laten we verschillende stakeholders aan het woord over de ontwikkeling van UHISPAWU.

De samenwerking tussen Mondiaal FNV en UHISPAWU begon in 2015, nadat de Nederlandse ambassade in Kampala de FNV om hulp vroeg. In de Oegandese bloemensector was grote onrust ontstaan

door corruptie en mismanagement binnen de toenmalige vakbond. Werkgevers en werknemers vertrouwden elkaar niet meer, gesprekken liepen vast en conflicten liepen hoog op.

Je moet eerst werken aan een relatie, voordat je überhaupt iets van elkaar kunt vragen.

René Kouwenhoven

FNV-bestuurder internationaal industrie & agrarisch

De steun van Mondiaal FNV is van essentieel belang geweest voor het verbeteren van de arbeidsomstandigheden in de sector.

Janepher Nassali

algemeen secretaris UHISPAWU

JONG GEMOTIVEERD BESTUUR

De leden stemden het oude bestuur weg. Daarvoor in de plaats kwam een jong en gemotiveerd bestuur, maar met weinig kennis en ervaring in vakbondswerk. Mondiaal FNV en FNV-bestuurder René Kouwenhoven ondersteunden de nieuwe leiders met training en coaching. De nadruk lag op beter leren onderhandelen, sociale dialoog, organiseren, financiële administratie, een meerjarenplan en een digitale ledenadministratie.

Het vertrouwen maakt het mogelijk om moeilijke onderwerpen te bespreken zonder dat het meteen een conflict wordt.

Joseph Balondemu

HR-manager bloemenbedrijf

Lees het hele verhaal en de interviews op onze website:

INTERNATIONAAL MEER BETEKENEN

Rosa van Wieringen, beleidsmedewerker bij Mondiaal FNV, is trots op de ontwikkeling die de vakbond heeft doorgemaakt. Die kan nu ook internationaal meer betekenen. "Mondiaal FNV richt zich vooral op het ondersteunen van de vakbond bij het uitoefenen van druk op de internationale toeleveringsketen. Zo komt er hopelijk meer geld beschikbaar om in Oeganda, en andere bloemenlanden, een leefbaar loon te gaan betalen."

We worden nu als voorbeeldsector gezien qua samenwerking tussen werkgevers en bond.

Esther Nekambi
directeur brancheorganisatie

Als we blijven investeren in dialoog en samenwerking, houden we de sector stabiel en gezond. En dat is in ieders belang.

Sjoerd de Boer
directeur stekbedrijf

PROFESSIONALISERING

Stap voor stap kwam het vertrouwen terug. UHISPAWU werd professioneler, werkgevers gingen opnieuw met de bond om tafel en de sociale dialoog verbeterde sterk. Dat leidde tot concrete resultaten: het ledenaantal groeide van 800 in 2015 naar 5000 nu, het minimumloon in snijbloemenbedrijven steeg van 21 naar 58 euro per maand, er kwam een sectorbrede richtlijn tegen seksuele intimidatie en bedrijven gingen beter letten op veiligheid en gezondheid. Ook kwam er een cao voor de bloemen- en plantensector. UHISPAWU is inmiddels geen bond meer in crisis, maar een sociale partner die namens werknemers aan tafel zit en door werkgevers serieus wordt genomen. ■

Steun voor de vakbond groeide en binnen ons bedrijf hebben we inmiddels een superhoge dekkingsgraad.

Stella
werknemer rozenproducent en lokaal vakbondsvoorzitter

KLEDINGFABRIEKEN IN INDONESIA

MET HARDE DATA HELPT MAKIN TERANG
VAKBONDEN ONDERHANDELEN OVER LOON,
VEILIGHEID EN VROUWENRECHTEN

In Indonesische kledingfabrieken werken vooral vrouwen. Zij maken kleding voor internationale merken, maar hebben zelf vaak weinig zekerheid. Tijdelijke contracten, lage lonen, hoge targets en intimidatie maken het hen moeilijk om zich uit te spreken. Het project Makin Terang brengt daar verandering in. Door ervaringen op de werkvloer te verzamelen en te ordenen, staan vakbonden sterker aan de onderhandelingstafel. Dat levert al betere cao's op. En meer vrouwen die zelf mee onderhandelen.

De kledingsector is belangrijk voor Indonesië, maar achter de exportcijfers schuilt kwetsbaar werk. Veel vrouwen werken jarenlang onder druk, zonder vaste aanstelling. Wie zwanger wordt, ziek is of intimidatie meldt, loopt soms risico op verlies van werk of inkomen. En juist vrouwen die onzeker werk hebben, sluiten zich minder snel aan bij een vakbond. Daardoor blijven problemen vaak onzichtbaar: te lage lonen, lange werktijden, onveilige werkplekken, verbaal geweld en ongelijke kansen om leiding te nemen.

MAKIN TERANG MAAKT HELDERDER

Makin Terang betekent: steeds helderder. Het programma werkt in de kledingindustrie en wordt gedragen door Mondiaal FNV en lokale vakbonds- en arbeidsrechtenorganisaties. De kern is eenvoudig: vakbonden verzamelen samen met Wage Indicator informatie over wat er in de fabrieken gebeurt. Dat doen ze met vragenlijsten, gesprekken, trainingen en korte peilingen onder collega's. Zo wordt duidelijk waar de wet of cao niet wordt nageleefd, waar voorzieningen ontbreken, waar loonverschillen bestaan of waar geweld en intimidatie voorkomen.

Veel vrouwen werken jarenlang onder druk, zonder vaste aanstelling.

ONDERHANDELEN MET FEITEN

Die informatie verandert de manier van onderhandelen. Vakbonden komen niet alleen met verhalen of boosheid, maar met feiten. In tien fabrieken zijn al verbeteringen in arbeidsvoorwaarden bereikt; acht fabrieken zijn nog in onderhandeling. Bij 56 fabrieken die meededen aan cao-workshops bleken onderwerpen rond vrouwenrechten de tweede prioriteit, direct na loon. Daarmee komen zaken als borstvoedingsrechten, veilige sanitaire voorzieningen en bescherming tegen seksuele intimidatie niet langer aan de rand van het gesprek te staan, maar midden op tafel.

MEER VEILIGHEID, GELIJKHEID, ZEGGENSCHAP

Dat is concreet terug te zien in nieuwe of verbeterde cao's. In meerdere fabrieken zijn afspraken gemaakt over lactatieruimtes, betere voorzieningen voor vrouwen, bescherming van zwangere werknemers en duidelijke regels tegen geweld, intimidatie en discriminatie. Ook worden sommige cao's minder standaard en meer toegespitst op wat werknemers echt nodig hebben. Ze worden zo een praktisch instrument voor veiligheid, gelijkheid en zeggenschap.

VAN ONTSLAG NAAR TERUGKEER

Het verhaal van Erni Nurlaili laat zien waarom dat nodig is. Toen zij in 2021 zwanger was en zwangerschapsverlof aanvraagde, kreeg zij geen bevestiging maar een ontslagbrief. Haar zorgverzekering werd

stopgezet en tien dagen later verloor ook haar man zijn baan. Met steun van collega's en haar vakbond vocht zij terug. Na bijna zeven maanden mocht zij terugkeren. Later leerde ze via Makin Terang hoe je eerst informatie verzamelt, rechten controleert en daarna een plan maakt. Die kennis deelt ze nu met collega's, onder meer over zwangerschapsrechten en intimidatie.

Door landelijke lobby worden ervaringen van vrouwen op de werkvloer onderdeel van beleid.

VAKBONDEN GROEIEN, VROUWEN MEER ZEGGENSCHAP

Makin Terang draait daarom niet alleen om cijfers, maar ook om leiderschap. In 2024 was 57 procent van de deelnemers aan trainingen over gendergerichte lobby en cao-onderhandelingen vrouw. Een jaar eerder was dat 36 procent. Over het hele programma steeg de deelname van vrouwen van 35 naar 49 procent. Ook de vakbonden groeiden: in 2024 sloten 5.374 werknemers zich aan, van wie ruim 65 procent vrouw. Er werden dertien nieuwe vakbonden opgericht.

In fabrieken zonder vakbond ontstaan leerkringen: veilige groepen waarin werknemers leren over arbeidsrechten, cao's en organisatiekracht. Daar begint verandering klein, met gesprekken na werktijd of tijdens pauzes. Maar uit die gesprekken groeit vertrouwen. En uit vertrouwen groeit de kracht om samen eisen te stellen.

Vakbonden komen niet alleen met verhalen of boosheid, maar met feiten.

ONDERDEEL VAN BELEID

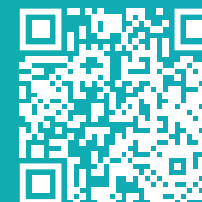
De verzamelde informatie blijft bovendien niet binnen de fabriek. Praktijkervaringen van werknemers worden ook gebruikt in landelijke lobby voor betere bescherming tegen geweld en intimidatie op het werk. Zo worden ervaringen van vrouwen op de werkvloer onderdeel van beleid. Makin Terang laat zien dat een cao meer kan zijn dan papier. Als vrouwen hun ervaringen kunnen delen, als vakbonden die ervaringen onderbouwen en als werknemers samen onderhandelen, ontstaat ruimte voor veiliger werk, eerlijker loon en meer zeggenschap. ■

MAKIN TERANG IN HET KORT

Makin Terang betekent letterlijk: steeds helderder. Het project wil arbeidsomstandigheden en werknemersvertegenwoordiging in de Indonesische kledingsector verbeteren door meer transparantie, meer deelname van werknemers en betere sociale dialoog. Vakbonden leren actuele data te interpreteren en te gebruiken voor cao-onderhandelingen over lonen, arbeidsrechten, veiligheid en vrouwenrechten. Ook worden leerkringen opgezet in fabrieken zonder vakbond. Daarnaast richt het project zich op meer vrouwelijke deelnemers en leiders, zodat vrouwen niet alleen onderwerp van verbetering zijn, maar zelf mee onderhandelen over betere cao's en veiligere werkplekken.

Benieuwd hoe dat er in de praktijk uit ziet op de fabrieksvloer in Indonesië?

Bekijk de video:

INTERNATIONALE FINANCIERS IN BEWEGING

**VERSTERKING VAN VAKBONDEN TEGEN
MISSTANDEN OP GROTE BOUWPLAATSEN**

Internationale financiële instellingen zijn ver weg van de bouwplaats. Toch hebben hun beslissingen grote gevolgen voor arbeiders die spoorwegen, wegen, metro's of elektriciteitscentrales bouwen. Mondiaal FNV en de internationale bouwbond BWI ondersteunen vakbonden om misstanden zichtbaar te maken en financiers aan te spreken. Dat leidt tot inspecties, klachtenprocedures en concrete verbeteringen voor mensen die het zware werk doen: toegang voor vakbonden, veiligere werkplekken, schaduwplekken, toiletten en een vrije dag per week.

Op grote bouwplaatsen in Azië en Afrika worden wegen aangelegd, elektriciteitscentrales gebouwd, spoorlijnen doorgetrokken en metro's gerealiseerd. Het zijn projecten die van grote betekenis kunnen zijn voor een land of regio. Maar achter die ontwikkeling gaat vaak een harde werkelijkheid schuil voor de mensen die het werk doen.

Bouwwerkers werken op grote hoogte zonder goede veiligheidsmiddelen. Ze werken door bij temperaturen van bijna 50 graden. Soms zonder vrije dagen, bescherming, toiletten of toegang tot fatsoenlijk eten. En wie opkomt voor zijn rechten, loopt het risico te worden ontslagen, bedreigd of mishandeld.

GROTE INVESTERINGEN

Een deel van deze projecten wordt gefinancierd door internationale financiële instellingen, zoals de Wereldbank, de Asian Development Bank of de African Development Bank. Dat zijn geen gewone commerciële banken, maar instellingen die infrastructuur- en ontwikkelingsprojecten financieren in landen waar die

Vakbonden slaan de brug tussen misstanden op de bouwplaats en verantwoordelijkheid aan de top.

investeringen hard nodig zijn. Op papier stellen zij ook eisen aan arbeidsomstandigheden, maar in de praktijk werkt dat vaak niet goed genoeg. Juist daar begint het werk van vakbonden. Mondiaal FNV ondersteunt al jaren de internationale bouwbond Building and Wood Workers' International (BWI) om vakbonden rond dit soort bouwprojecten sterker te maken. Dat gebeurt stap voor stap. Vakbonden leren misstanden op de werkvloer beter te monitoren, vast te leggen en te documenteren. Ze maken werknemers bewust van hun rechten en gaan in gesprek met werkgevers. Als dat onvoldoende oplevert, zoeken ze het hogerop: bij de instellingen die het project

ROL MONDIAAL FNV IN NEDERLAND

Naast ondersteuning van BWI, heeft Mondiaal FNV de afgelopen jaren stevig gelobbyd bij de ministeries van Financiën en Buitenlandse Zaken. Daardoor is het bewustzijn gegroeid over de negatieve impact van herstructureringsvoorwaarden die IMF en Wereldbank als voorwaarde stellen voor financiering. Mondiaal FNV maakte zichtbaar hoe privatisering van publieke diensten, zoals zorg, water en elektriciteit, werknemers en consumenten raakt. Ook was Mondiaal FNV actief in de Tuesday Group, waar vakbonden en ngo's input leverden voor Nederlandse standpunten tijdens internationale aandeelhoudersvergaderingen van de internationale financiële instellingen. Zo kregen ervaringen vanaf de werkvloer meer invloed op besluitvorming.

financieren.

DOORBRAAK

Dat is vaak ingewikkeld. In veel landen is de ruimte voor onafhankelijke vakbonden beperkt. Vakbonden staan onder politieke druk of krijgen geen toegang tot bouwplaatsen. Werkgevers reageren soms fel op vakbondsactiviteit. Vakbondsleiders en leden kunnen worden ontslagen of geïntimideerd. Daarom is toegang tot de klachtenmechanismen van internationale financiële instellingen zo belangrijk. Als vakbonden goed kunnen aantonen wat er misgaat, kunnen zij financiers dwingen hun verantwoordelijkheid te nemen.

In Zuid-Azië leidde dat tot een belangrijke doorbraak. BWI bereikte met de Asian Development Bank een Memorandum van Overeenstemming. Zo'n afspraak op hoofdlijnen was met een internationale financiële instelling nog niet eerder gelukt. Er werd afgesproken dat gewerkt zou worden aan beleid rond arbeidsrechten en dat er gezamenlijke inspecties zouden

plaatsvinden. Die inspecties kwamen er onder meer bij de bouw van een waterkrachtcentrale in Nepal en een elektriciteitscentrale in Bangladesh. BWI nam deel aan de inspectieteams en besprak daarna met ministeries welke verbeteringen nodig waren. In Bangladesh kon na zo'n inspectie een vakbondskantoor op de bouwplaats worden geopend. In Nepal werden vakbonden vaker om advies gevraagd en betrokken bij nieuwe audits.

Achter het maatschappelijke belang van grote bouwprojecten gaat vaak een harde werkelijkheid schuil voor de mensen die het werk doen.

Arbeiders blijven niet onzichtbaar in grote ontwikkelingsprojecten, maar eisen hun rechten op.

ZEVENDAAGSE WERKWEEK

Meer successen volgden. In Kenia werkte een groep arbeiders aan een wegenproject dat door de Wereldbank werd gefinancierd. De werknemers draaiden weken van zeven dagen en maakten dagen van veertien uur. Een vrouw vroeg om een tweede overall, zodat ze de eerste kon wassen. Door het lange werken kon ze haar werkkleding alleen 's avonds uitspoelen, maar 's nachts droogde die niet. Ze wist niet dat ze recht had op één vrije dag per week. Toen ze dat eenmaal wist, werd ze een krachtige pleitbezorger van een zesdaagse werkweek. Uiteindelijk zorgde de vakbond ervoor dat er een ploegendienst kwam, zodat alle werknemers een dag vrij kregen.

BRUGGEN SLAAN

Zo wordt een abstract onderwerp heel concreet. Besluiten van internationale financiële instellingen worden genomen ver van de bouwplaats. Maar als vakbonden erin slagen die instellingen aan te spreken, verandert er iets voor de mensen die het werk doen. Een kantoor op de bouwplaats. Toegang voor de vakbond. Een inspectie. Beschermende kleding. Een toilet. Schaduw. Een vrije dag. Dat is de kracht van internationale vakbondssamenwerking: misstanden op de werkvloer verbinden met macht en

verantwoordelijkheid aan de top. Mondiaal FNV helpt vakbonden om die brug te slaan. Zodat arbeiders niet onzichtbaar blijven in grote ontwikkelingsprojecten, maar hun rechten kunnen opeisen op de plek waar het ertoe doet: de werkvloer.

OEGANDA

In Oost-Afrika speelt vooral de Wereldbank een grote rol. In Oeganda diende een vakbond zelfstandig een klacht in bij de Wereldbank over een wegenproject. Werknemers moesten zeven dagen per week werken, de vakbond kreeg geen toegang, er was sprake van seksueel misbruik en een manager had een werknemer in elkaar geslagen. De Wereldbank stelde een onderzoek in, schreef de minister aan en zorgde voor een herstelprogramma. Niet alles veranderde meteen, maar op de werkvloer werden al verbeteringen zichtbaar.

KENIA

In een Keniaans wegenproject waren er ernstige problemen. Werknemers werkten op hoogte zonder bescherming, zonder persoonlijke beschermingsmiddelen, zonder goede toiletten en zonder schaduwplekken. Het verstrekte eten was niet hygiënisch. Ook daar kreeg de vakbond aanvankelijk geen toegang tot de werkplek. Dankzij vakbondslobby en ingrijpen van de Wereldbank werden deze misstanden opgelost.

HELP MEE EN DONEER!

Met jouw bijdrage maak je mogelijk dat we het werk, waarover je in deze **Mondiaal Verhaal** kan lezen, kunnen voortzetten en uitbreiden. In Oeganda, Indonesië en andere landen in de wereld waar arbeidsrechten onder druk staan: sterkere vakbonden, veiligere werkplekken, eerlijkere afspraken en meer bescherming voor werknemers wereldwijd.

Mogen we op je onmisbare steun rekenen? Dankjewel!

Doneren kan bij Mondiaal FNV eenmalig, maar bijvoorbeeld ook automatisch maandelijks of jaarlijks. En wil je nog méér impact maken? Met een periodieke schenking (minimaal 5 jaar vastgelegd) profiteer je van extra belastingvoordeel, zonder dat het jou netto meer kost.

Liever zelf overmaken? Dat kan op rekeningnummer NL87 INGB 0000 1360 00 t.n.v. Stichting Mondiaal FNV, met vermelding 'donatie'.

Je vindt alle info hier:

Mondiaal FNV heeft de ANBI-status

Colofon

Oorspronkelijke teksten

(of interviews uitgevoerd door):

Van crisis naar bloei: Andrea Dijkstra (Compass Media)

Kledingfabrieken in Indonesië: Bimo Aria Fundrika,

Video: Making Terang consortium/Progresip

Internationale financiers in beweging: Astrid van Unen

Tekstredactie: Sander Bouten

Fotografie: Jan Banning, BWI, Samuel Kuteesa and

Jacob Kabunga - Focus Images, Shutterstock, iStock/

Pradeep Gaur, Jeroen van Loon (Compass Media)

Vormgeving: René Mohrmann, Sanne Groot

Productie: Global Village Media

Druk: Opmeer bv

Mondiaal FNV

Hertogswetering 159

3543 AS Utrecht

I mondiaalfnv.nl

E mondiaal@fnv.nl

